

Lezing: Deuteronomium 30, 11-14 en 19-20 (Naardense vertaling)

11 Want dit gebod

dat ik je heden gebied:

het is niet te wonderlijk voor je en niet te ver weg is het;

12 niet in de hemelen is het,-

om te zeggen

'wie zal voor ons opklimmen ten hemel, het voor ons halen

en het ons doen horen,

zodat wij het kunnen doen?';

13 niet aan de overzijde van de zee is het,- om te zeggen

'wie zal voor ons oversteken

naar de overzij van de zee,

het voor ons halen

en het ons doen horen, zodat wij het kunnen doen?';

14 nee, zeer dicht bij je is het woord: in je mond en in je hart,

om het te doen!

19 Ik laat heden tegen u getuigen de hemelen en de aarde;

het leven en de dood

heb ik gegeven aan uw aanschijn, de zegen en de verwensing;

kies dan het leven,

opdat je leeft, jij en je zaad,

20 door lief te hebben de Ene, je God,

door te horen naar zijn stem

en hem aan te hangen;

want hij is je leven en de lengte van je dagen om te zetelen op de –rode– grond

welke de Ene aan je vaders,

aan Abraham, aan Isaak en aan Jakob

heeft gezworen

hun te geven.

Overweging

In gesprek gaan met een Bijbeltekst. Ik wil de Bijbeltekst waarmee wij het gesprek hebben gezocht graag even aan u voorstellen. Een korte tekst uit het Bijbelboek Deuteronomium. Wij hoorden en zongen het daarnet.

Veertig jaar, zo vertelt de Bijbel het ons, is het volk Israël onderweg in de woestijn. Veertig jaar onderweg naar het beloofde land. Een tijd die rijk is en bijzonder, terugkijkend worden deze jaren ook wel de wittebroodsweken genoemd in de relatie van God met zijn volk, maar ook een zware tijd. Een tijd waarin de relatie tussen het volk en God ook regelmatig op de proef werd gesteld. En al die jaren heeft Mozes het volk geleid. En nu zijn ze er bijna. De mensen die uit Egypte zijn getrokken zijn gestorven. De nieuwe generatie staat klaar om het land binnen te trekken. En daar, staande bij de grens, houdt Mozes het volk de wet voor, alle geboden. Daar, staande bij de grens, houdt Mozes het volk zegen voor en vloek, dood en leven. En daar, staande bij de grens neemt hij afscheid van het volk en zegent hij het volk. Daarna beklimt Mozes de berg Nebo waar God hem het beloofde land laat zien. Mozes sterft. God zelf begraaft hem.

Vele eeuwen later, in de tijd van de Babylonische ballingschap, wanneer het volk het land en de tempel is kwijtgeraakt en de identiteit van het volk op het spel staat, vindt er een proces plaats van verzamelen van alle verhalen die over de relatie van het volk met zijn God vertellen. En er vindt een uitgebreid en zorgvuldig redactieproces plaats dat ook na de ballingschap doorgaat. Zo ontstaat de Hebreeuwse Bijbel, ons Oude of Eerste Testament. Dus terugkijkend, in een situatie waarin het volk zowel de zegen van het wonen in het land als ook de vloek van het verlies ervan heeft ervaren, worden de verhalen over de woestijntijd verteld en worden de verhalen al vertellend actueel voor de mensen die ze op dat moment horen. 'Heden', zo horen het de mensen die leven in ballingschap. Heden. Kies dan het leven!
En nu horen wij deze woorden. Wij in onze situatie en met onze vragen. Heden. Kies dan het leven. Opdat je leeft, jij en je zaad...

Marga:

Altijd maar streven....

Weet u het nog? Het enthousiasme van onze basisbeweging die nu wel eens zou laten zien hoe het, met elkaar en voor elkaar, anders zou moeten?

En niet alleen hier, binnen de Leidse Studenten Ekklesia, waren we sinds de Club van Rome in 1972 het rapport 'Grenzen aan de groei' publiceerde, gemotiveerd ons steentje bij te dragen aan een betere wereld.

Mondiaal werd gesproken over de groei van de bevolking, de voedselproductie, de industrialisatie, de uitputting van grondstoffen en de milieuvervuiling. In 1972 al!

We moesten keuzes maken! Langer zo doorgaan was onverantwoord. Er dreigde een enorme catastrofe. In 1972 al!

Wij gingen er hier in onze kring mee aan de slag. Waren zuinig met plastic, deden misschien zelfs de auto weg, leefden sober en gingen afval scheiden.

Maar hielp het?

'Kies dan het leven, opdat jij leeft, jij en je kinderen.' Hoe actueel kan een Bijbeltekst zijn! En hoe zichtbaar wordt hier de verbondenheid van de generaties. En tegelijk is er verschil in tijd. Jongeren ervaren het 'heden' zoals wij het ooit hebben ervaren: voor hen voor het eerst. Kairos. Nú komt het erop aan.

En ook wie al lang met het thema bezig is weet: nú komt het erop aan. Heden. Maar hoe zorg je dat je niet moe wordt? Hoe zorg je dat je niet moedeloos wordt? Als het zó lang duurt. En als er bij alle vooruitgang die er in al die jaren is geboekt, het probleem tegelijk ook groter is geworden omdat de basis, het mantra van groei, niet is veranderd?

De synagoge viert vandaag Simchat Thora, de vreugde der wet. Vanuit onze verbondenheid op afstand zongen wij het mee in ons introïtuslied. Elk jaar lezen Joden de Thora, de boeken van Mozes. En hier, bij onze tekst van vandaag, aan het eind van het boek Deuteronomium, staande op de grens van het beloofde land, beginnen zij opnieuw. Zij trekken het land niet binnen. Zij blijven onderweg.

Gedragsverandering, zo blijkt uit onderzoek na onderzoek, is alleen duurzaam als ze vorm krijgt in gewoontes. In rituelen. In feesten misschien. Gedragsverandering heeft vermoedelijk zo'n Simchat Thora nodig. Zo'n feest van de vreugde der wet. Ze moet gevierd worden. Het kairos-moment van het nú, van het heden, van het 'nú komt het erop aan', dat moet misschien worden ingebed en gedragen om ook iets van de lange adem te kunnen zijn. Want lange adem is nodig, ook al hebben we niet zoveel tijd...

Met woorden van Adriaan Roland Holst:

Ik zal de halmen niet meer zien
Noch binden ooit de volle schoven,
Maar doe mij in de oogst geloven
Waarvoor ik dien -

Kees:

Rond 1950 ging ik werken op de boerderij van mijn vader. Er waren in onze Leiderdorpse polder 18 boerenbedrijven. Er werd zeven dagen per week gewerkt, het werk was zwaar en vakanties waren er niet, alleen af en toe een vrije dag. Dankzij de toenemende mogelijkheden van mechanisatie en door het beleid van o. a. Mansholt, eerst als minister later als Eurocommissaris, werd het werk lichter, de werkdagen werden korter en het inkomen werd hoger. Er werden mensen overbodig, maar die kregen makkelijk een plek in andere sectoren. De jaren daarop kwamen ook negatieve kanten van deze ontwikkelingen aan het licht. Er waren boterbergen, er kwam (en ging) quotering en de één na de andere boer stopte. Nu zijn er van de 18 nog twee en een half over, maar veel groter. Zij proberen gaande te blijven tussen de klimaat- en milieueisen, de marges die onder druk staan en het (steeds wisselende) beleid. Ondertussen is ons voedselpakket nog nooit zo goedkoop geweest. Moeten we daar blij mee zijn?

Wie verantwoordelijkheid neemt handelt. Wie verantwoordelijkheid neemt maakt keuzes. Die doet iets. Maar wij maken onze keuzes zonder helemaal te weten hoe ze uit gaan pakken. We maken onze keuzes zonder de gevolgen helemaal te kunnen overzien. Dat geldt voor de grote beleidskeuzes die er worden gemaakt. En dat geldt voor alle keuzes die wij in ons leven maken.

In de Hebreeuwse Bijbel is omkeer, schuf, een centraal begrip. Telkens weer komen wij het tegen, God die wacht op de omkeer van de mens. God die wacht en hoopt dat mensen naar Hem gaan omkeren. Hierbij is omkeer nooit zomaar terug naar het oude. Omkeer is geen 'vroeger was alles beter'. Dat was het vaak ook helemaal niet. Omkeer is denk ik eerder de bereidheid en de moed om onder ogen te zien dat de weg die je bent gegaan niet de goede weg is. En vervolgens de bereidheid en de moed om dan ook stil te gaan staan en je te bezinnen op de richting. Martin Buber vertaalt Thora niet met wet, maar met Weisung. Met richting. Wat is een goede weg? Waar gaat die heen? Waar gaat het om? Vervolgens gaat het om de kracht en om de moed om daadwerkelijk andere keuzes te maken.

In begeleidingstrajecten wordt onderscheid gemaakt tussen 'kunnen zien wat nodig is', dus de analyse van de situatie, 'kunnen doen wat nodig is', dus de vaardigheden om dat dan ook uit te voeren, en ten slotte: 'durven doen wat nodig is'. Er zijn inmiddels eindeloos veel analyses. Daar zit het 'm niet meer in. En er zijn ook heel veel vaardigheden. Ook daar zit het 'm denk ik niet zozeer in. Van vaardigheden, van technische oplossingen, moeten wij ook niet alles verwachten. Nu komt het denk ik vooral aan op het derde punt, de moed. Willen we en durven we anders te handelen? Willen we en durven we bijvoorbeeld ook kansen te zien in de huidige crisis?

Rob:

De slogan 'Verander de wereld maar begin bij jezelf' is een goede. Vanuit levenskunst perspectief gaat het allereerst om jouw eigen keuzes binnen jouw eigen leef sfeer. Keuzes zoals: blijf je door-roken? Blijf je door-rijden in je smerige dieselauto? Ga je toch weer op vakantie met dat vervuilende vliegtuig?

Sommigen vinden echter die eigen gedragsverandering zinloos. We moeten het hebben van collectieve acties, van 'structurele veranderingen'. De wetten, regels en sociale afspraken moeten anders, om uit de milieucrisis te kunnen komen, om de klimaatverandering te vermijden, om onze kinderen en kleinkinderen een toekomstperspectief te kunnen bieden.

Ik zou zeggen: individuele gedragsverandering EN collectieve structurele verandering zijn beide van belang. Het één is ook voorwaarde voor het ander, bijvoorbeeld: je kunt niet strijden tegen achteloos gebruik van het vliegtuig als je niet zelf bereid bent het vliegen te laten. Door eigen gedragsverandering ben je ook geloofwaardiger. Zie ook de enorme uitglijder van minister Grapperhaus. Kortom de slogan moet zijn: "Verander de wereld, ja, en vergeet daarbij óók je eigen gedrag niet...!" Vind u ook niet?

Aan wie zijn de woorden van Mozes eigenlijk gericht? Wie worden hier aangesproken? Mozes richt zich tot het volk. En dat betekent: tot de enkeling en tot het collectief tegelijk.

Wij worden als collectief aangesproken. Dat is belangrijk om vast te houden. Wij leven immers in structuren die ons eigen leven en onze eigen mogelijkheden overstijgen. En wij ontmoeten tegenkrachten die sterk zijn. Wat is eigenlijk onze handelingsruimte? En wat is onze rol? Of wat kan onze rol zijn? Toen het volk op een gegeven moment koningen kreeg, toen waren er ook profeten. Mensen uit het volk dus, die opstonden en die de gezagsdragers hielden aan hun taak en aan hun opdracht. Ik denk dat wij als Ekklesia steeds ook hebben geprobeerd om deze rol op een goede manier in te vullen.

Daarnaast worden wij aangesproken als enkeling. Wij zijn zelf aangesproken, ieder van ons: 'Kies dan het leven'. En ik denk dat het belangrijk is om te horen dat dit zelf aangesproken zijn niet is bedoeld als iets wat ons neerdukt. Niet als een zware last. Wat er van ons wordt gevraagd gaat niet boven onze kracht. Het is niet ver weg in de hemel en het is niet aan de overkant van de zee. Het is niet onbereikbaar. Nee, het is heel dichtbij. Het gaat om dagelijkse kleine keuzes die wij maken: 'Zeer dichtbij is het woord; in je mond en in je hart, om het te doen'. In je mond: wat spreek je? Maar ook: wat eet je? En in je hart: wat wil je? Wat verlang je? Het zijn de kleine dingen. De vele kleine druppeltjes die er samen wél toe doen.

Tot slot nog een laatste woord uit onze Bijbeltekst: 'Ik laat heden tegen u getuigen de hemelen en de aarde', horen wij. Hemel en aarde, heel de schepping dus, zijn getuige van de keuze waarvoor wij staan en van de keuzes die wij maken. Leven of dood, zegen of vloek. Het verdwijnen van biodiversiteit, de dood van zoveel soorten, maakt onze mensenkeuzes schrijnend zichtbaar. Maar ook andersom. En dat is bemoedigend. Daar waar de mens andere keuzes maakt, veert de natuur weer op. Soms op verrassende wijze en verbazingwekkend snel.

Wij gaan onze weg niet alleen. Hemel en aarde, heel de schepping dus, zijn erbij betrokken. En heel de schepping draagt ons waar wij die weg gaan.

Wij gaan deze weg niet alleen. Ook de Schepper, onze God, is betrokken bij de weg die we gaan. Hij gaat met ons mee.

Waar Gij uw voet zet bloeit het.

Amen

Ekklesia Leiden
Rapenburg 100
2311GA Leiden
www.ekklesialeden.nl
info@ekklesialeden.nl